

Oratio de praxis medicae repurgatae certitudine, publice dicta die 14 Junii 1729 / [Johannes de Gorter].

Contributors

Gorter, Johannes de, 1689-1762

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Janssoon vander Aa, 1731.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/k2buqf8t>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

O R A T I O
D E
P R A X I S M E D I C A E
R E P U R G A T A E
C E R T I T U D I N E

Publice dicta die 14 Junii 1729.

Auctore

J O H A N N E D E G O R T E R.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud JANSSENIOS VANDER Aa, 1731.

OPUSCULUM
DE
PRAXI MEDICAE
REPURGATAE
CERTE
TUDINE

JOHANNES DE COETER

LUCIUS BRYANUS
APUD JACOBUM VANDER A. 1710

O R A T I O
D E
P R A X I S M E D I C Æ
R E P U R G A T Æ
C E R T I T U D I N E

Uo sunt modi, quibus medici eruunt veritates & comprobant: alter est accurata & circumspecta rerum observatio, tam clara & distincta, ut nemini ansa relinquatur dubitandi: alter vero conclusiones continet, quibus res absconditæ sensibus tali modo proferuntur, ac si præsentessent. Utrumque autem horum, etsi videatur certifi-

tissimum, erroribus tamen non parum obnoxium deprehenditur; experientia enim non minus, quam ratione, in multis sæpissime turpiter fallimur, quoniam externi sensus, quibus extimas tantum contemplamur rerum imagines, nimis tardi, stupidique sunt, quam veram ut possent sciscitanti exhibere notitiam. Hoc forsan nimis durum quibusdam videbitur, aut incongruum, quum vix ullus sit, quin, si modo notabili non laboret alicujus organi vitio, se æque prompte & accurate sensibus uti judicet, ac quivis exercitatus. Fallimur equidem: sensuum enim organa, usu, longaue consuetudine, & promptiora & aptiora fiunt. Ita musicus, continua modulatione exercitatus, cum dissonantiam chordarum, tum distantiam tonorum, multo accuratius imperito, distinguere valet promptissime: Cæci quoque, qui tactu ad externas corporum superficies explorandas majori studio utuntur, haud mediocri sensu videntur præditi. His sensus non est natus perfectior verum usu frequenti hanc sibi promptitudinem compararunt. neque desunt, olfactu, gustuque, alios homines qui antecellunt, sensus minori studio exercentes. Anatomici quoque multi & Physici, quibus continuus Microscopiorum fuit usus, & plura, & magis distincto, quam insueti, ordine, contemplari corpuscula minutissima valent. sensus itaque externi omnes, usu & studio, perfectiores fiunt; imo iisdem non raro errores, qui minus
atten

attentis & assuetis obvenirent, emendantur & evitantur. quis enim indoctus, corporis quadruplo majoris, in tanto longiori distantia locati ab oculo, eandem magnitudine in fundo oculi imaginem pingi, crederet, ac alterius in primo stadio locati; corpus enim majus, e longinquo positum, multo majus ipsi videbitur, quam istud exiguum propius admotum: &, nisi per cameram obscuram edoctus, aliaque per experimenta confirmatus, huic nunquam assentiretur. omni ergo cautela opus, ne falsa pro veris obtrudantur in experimentis instituendis, nudis sensibus percipiendis.

Non minor equidem cura est adhibenda illi, qui veritates rationibus elicere conatur: multi enim sunt modi in hoc, quibus in errores abducitur: quorum tamen primarii sunt, non satis perspecta, vel perverse instituta experimenta, pro veris datis admissa: Conclusiones etiam formatæ generales ex uno alterove singulari casu. Denique veritates eliciendi modus perperam adhibitus: ultimo, omnis cautela licet adhibeatur, tamen defectu judicii in omnibus minutiis notandis, & observandis, turpissimi sæpe committuntur errores. At quis hæc omnia poterit evitare? non est sane imperiti, nimisque festinantis, quod auxiliis necessariis sit destitutum, minusque ad singula attentum, sed exercitati, sagacisque ingenii, opus, experimentis aut rationibus augere & firmare scientiam.

Tantum est A. H. scientiarum condere fundamenta, omni ævo duratura. Certe hac via, hoc ordine, si tractata fuisset medicina, ut nulla, nisi a perito, cum omni cautela instituta, admitterentur experimenta, nullæque rationes, nisi legitima methodo ex veris principiis elicita, proferrentur, neque inconstantia, neque conjecturalis scientia, neque incertitudinis fuisset accusata.

Ut autem hac hora, qua fruor vestra præsentia, mihi pro tam Illustri Concione verba facere est data potestas, possimus confirmare, medicinam repurgatam esse certam & perpetuam, minimeque conjecturalem, orationis argumentum duplex concipiendum erit. Humanissimum vestrum & æquissimum iudicium exspecto atque flagito, benignasque aures mihi præbere velitis, rogo.

Primo examinabimus, scientiæ medicæ incertitudo an artis, an vero artificis, culpa fiat, ne ars incertitudinis accusetur, quæ tamen artificis ignorantia fuit producta. Dein proponemus modum, quo possumus evitare istos errores, ne disciplina medica in eandem recidat infamia.

Aptiorem Orationi materiem hoc tempore non potuimus eligere, debebat enim placere omnibus, quorum tamen minima pars medicorum Sacris delectatur: est quidem argumentum vulgare, omnibusque notum, sed

tamen, ut confido, ita compositum, ut inde haud mediocris honos & dignitas afferatur medicinæ, vobisque omnibus non ingratum fuerit.

Prima pars demonstratu erit facilis: scientiam enim illam, quæ incertis, fallacibusque & futilibus, nititur principiis, aut quæ dependet ab alicujus bene placito, vel imaginario conceptu, conjecturalem atque futilem esse, nemo ibit inficias. verum, quæ ex constanti & perpetuo rerum ordine est producta, inconstantiae accusare quis unquam ausus. tum revera nihil constans & perpetuum esset in tota rerum natura, neque mathematica, neque arithmetica forent certa; imo ipsius solis re-ditus statò tempore in dubium posset vocari: quid absurdius? nihil ergo est probandum aliud, quam quod certis principiis Disciplina medica nitatur. hoc si evincimus, id autem restabit inquirere, cur tamen instabilis fuerit per tot secula.

Tota scientia medica his duobus absolvitur, nempe cognitione & curatione morborum. in cognitione signa continentur, & causæ, morborum. si in signis locetur conjectura, non omni tempore eadem fuissent criteria morborum, atque instabilis esset naturæ operatio, quæ non omni tempore eodem modo sua munera persequeretur. imo vero omnes, quos nunc tractamus, morbi, si nonnullos excipiamus non satis accurate descriptos, vel ex nova causa postea natos, eodem modo incipiunt, crescunt,

scunt, stant, & recedunt, ac fuere a parentibus inventoribusque medicinae, atque successive per plusquam tria millia annorum, notati, & iisdem signis, quibus olim, etiam hodie cognoscuntur: quippe Hippocratis, Celsi, & Galeni scripta, quatenus morborum continent signa, irrevocabile & certissimum suggerunt testimonium. si cui enim libuerit horum, aliorumque medicinae principum, pervolvere opera, & ea, quæ ex operationibus naturæ notarunt, cum quotidianis comparare, ut decet, observatis, ne minimum a nostris recedere inveniet. Olim & etiam nunc, ex pulsus celeritate & duritie, corporisque calore exæstuante, cum inextinguibili siti, orisque ficcitate, & pectoris vehementi dolore, qui in inspiratione intenditur, eamque difficilem facit, cognoverunt, & nunc cognoscimus, in corpore robusto, cujus pulmonum explicatio nimio dolore non impeditur, veram & legitimam pleuritidem: nec alio modo veteres cognoverunt ex ægritudine corporis cum pulsu celeriori, & æstuante calore, post toleratum frigus, a causa interna natis, præsentiam febris, in homine viribus satis valido, quam nos nunc quoque comperimur, quamquam illi, ut & neoterici, varias hujus morbi dedere descriptiones. Plura similia A. H. possem afferre, quæ iisdem descripta phænomenis habentur, quibus nunc quoque comperiuntur, nisi vereretur me vestra abuti patientia. ita ergo clarissime cum pateat, nullam
per

per tot secula factam fuisse mutationem in morbis, indubitate atque intrepide hanc partem nostræ scientiæ certam, & non conjecturalem, admittere debemus.

Unde tamen tanta in morborum cognitione est orta varietas & discordia, quæ lites adhucdum non sunt compositæ, posset aliquis jure quodam a me petere. hoc quæsitum ut paucis verbis expediam, sciendum est: Veteres morbos naturali suo cursui committebant, diligenter tantum eorum notarunt mutationes; Hodierni vero eosdem aggrediuntur, venæ sectione, sudoriferis, diureticis, purgantibus, calefacientibus, refrigerantibus, & quod pejus est, sæpe oppositis medicamentis, & aliena methodo medendi. Si ergo ex hac varia, & quandoque præpostera curatione (si curatio sit dicenda) naturalis morborum cursus pervertatur, id non ex natura morbi, aut scientiæ Medicæ peritia, sed artis ignorantia, provenit. Veteres etiam summo studio & cura notarunt dies criticos: ipsisque piaculum erat, eos ullis perturbare medicamentis: Dum vero Juniores eos nunquam detegunt certos, eosque quodam casu fortuito contingere judicant, quod illos sua perversa curatione semper perturbant; nequidem dubitant hoc utilissimum, in curatione diligentissime observandum, criterium inter nugas veterum locare. At vero si quis ita moderatur acutorum morborum commutationes, quibus nimis exagitatis omnia pervertuntur, quibus nimis suppressis nulla fit coctio, ut

paulo celerior, quam in fanitate, retineatur circulatio; quod semper moris erat veteribus, omnes dies criticos, & reliqua memoriæ relicta, confirmata videbit.

Maxima autem videtur restare difficultas, quod morborum historiæ tantum inter se discrepant, quæ ab auctoribus etiam celeberrimis descriptæ habentur, ut idem esse morbus non videatur. Tu ergo Medice, dicat Irrisor, conaris certitudinem scientiæ Medicæ adstruere, quum vero Optimi auctores Medici non consentiant; atque quotidiana experientia, Medicorum discordiis, incertitudinem abunde comprobet. Largior hæc omnia; attamen Disciplinam Medicam neque conjecturalem, neque incertam, esse assero. quippe sermo est de morborum ordine naturali & perpetuo, nulla præpostera curatione, aut errore in Diæta, perturbato. potest equidem naturalis cursus, variata methodo, alienas subire mutationes. ut si quis fructus maturos, aut flores, alieno cupiat tempore, id cultura & industria efficere valet: inde tamen nemo inferet, totum Naturæ ordinem esse incertum, sed hanc mutationem sua arte fuisse inductam. sic quoque in nostra scientia, si calidiore regimine, ante solitum tempus, variolarum pustulæ protrudantur, vel refrigerantibus, evacuantibus, & nitrosis, nimis tarde eædem prodeant, hæc non ex indole morbi & inconstantia, sed applicata methodo medendi, provenisse, existimari debet.

Multo adhuc pejus, si ab imperiis curatio suscipitur; Hi, quoniam certum naturæ ordinem non intelligunt, jam his, jam vero illis, tentant expugnare morbum: Imo, quum nullum scopum habeant aut finem medendi, singulis diebus alia præscribunt medicamina, donec æger, multis anomalis symptomatibus laceratus, tandem benignitate naturæ emergat. hoc tantum si esset vitandum, facile foret; sed vero illi, qui ipsam scientiam profitentur, multosque in ea fecere progressus, tradendo morborum historias, & descriptiones, alieno titulo, re ipsa non satis perspecta, non modo incautos, sed quoque prudentiores quosdam in varias distrahunt opiniones: sæpe enim inveni Erysipelatis historiam titulo Inflammationis insignitam, tali quoque modo tractatam, quamvis signa multa hi duo morbi habeant communia, & inde ab imperitis, aliisque quibusdam magis exercitatis, promiscue pertractantur, merentur tamen, ob varios exitus, diversamque curandi methodum, accuratissime distingui: Humor enim blandus, albus, æqualis, in Erysipelate frustra expectatur; at tenuis, serosus, pruritus pustulasque excitans, effluit, nullumque tempus observans criticum; Dum vero purulentus, benignus, in inflammatione accurate diebus criticis mutationes faciat. non est ergo negandum, ut multi faciunt, Medicos quosdam & Chirurgos adstringentibus, refrigerantibusque actu & potentia, curasse inflammationes hujusmodi: nam veræ

inflammationes si fuissent, gelatinosus sanguinis in phlogisticam diathesin condensatus liquor, in vasculis hærens, densiori compactione, validiorique constrictione firmarum partium, adstringentibus & refrigerantibus inducta, non modo non resolveretur, sed & in insolubilem, densam, compactam, materiem converteretur. Dum vero levis Erysipelatosa intumescencia, fixata volatili biliosa materia, & inducta quiete vasculis, & benignior, & minus infesta, reddatur iisdem. Prioris enim attenuatio, hujus condensatio, desideratur. Non absimili modo vidimus, Tubercula exigua duro folliculo inclusa, minimi momenti, ut Atheromata, steatomata, ablata a chirurgis, gloriantibus sua dexteritate, vel insigni virtute arcani, se abstulisse Cancros. Hæc ergo & similia, quæ passim occurrunt in praxi, si a peritioribus mandentur literis, alios quoque multos in similes conducunt errores. hujusmodi errores evitare qui cupit, eum oportet animadvertere, num ille, qui morbi historiæ dedit nomen, non alium depingit morbum, quam nomen indicare videtur; cujus effecta tamen tradit & curationes. multi enim habentur compilatores, cruda & indigesta congerentes, quibus sua opera infarciunt: pauci vero docti atque fideles, quorum sententiis in omni eventu uti possumus. Dolendum sane est, omnes reliquas partes Medicinæ, Anatomicam, Chemicam, Botanicam, absolutissimas haberi; solam vero Praxin, partem

tem omnium utilissimam, ab omnibus veluti derelictam adeo esse, ut vix possimus unum alterumve commendare Tyronibus auctorem, quem possent in omni morbo sequi.

Majoris altiorisque est indaginis, magisque exercitatum exigit Medicum, ejusdem morbi varias notare species, spontaneamque in aliam conversi indolem ex arte pertractare: hoc enim negligitur ut plurimum, suntque parum solliciti, varias quamvis contineat species, subeat mutationes, quæ specialem postulant curationem, si modo nomen habeant morbi. Ut si quis curandum susceperit morbo regio laborantem, nondum vero examinaverit, num Inflammatione hepatis, ejusdemve obstructione ab acri adusta, tenui, vel glutinosa, tenaci, inertii materia; five calculo vesicæ felleæ; aut commotione febris, hic natus sit morbus: Talis nec debitam prognosin, nec rectam medendi rationem proponere valet; si autem casu curatur æger, tanquam Medicus prudentissimus alterum, si eodem laborat morbo verum ex alia causa, suæ curæ commissum, quandoque curando interficit. Tantum est morborum cognoscere causas, tuto ut possimus vincere ægri tudines; si enim perversa assignetur aut aliena, ægris quandoque evadit exitialis.

Sed quis nunc præluet in tanta rerum caligine? Confugiemus ad Hippocratem, accusabimusque spiritus infontes? vel consulemus potius temperamenta & qualita-

tes Galeni? etiamsi fciamus, archæum esse iratum, cum Paracelfo, tamen ad Praxin nihil redundabit certitudinis. quid ergo? quum neque Anatomia, neque Chymia, neque Phyfica aut Mathematica fcientia, certa Medica praxis fit fundata. mecum perpendite A. H. quodnam fuit hujus impedimentum, eo enim detecto, & emendato, facilius erit, in pofterum firmare praxin, & ab omni infamia incertitudinis & conjecturæ liberare; patebitque hanc quoque partem effe certam.

Omnis hypothefis, pro invenienda caufa huc ufque excogitata, nullos habuit fucceffus, quoniam humanum ingenium per hypothefes a priori ad eliciendas rerum caufas nimis tardum eft & ftupidum; hæc ergo non amplius eft calcanda via. Dum autem Harvæus circulationem inveniffet fanguinis, & poftea eum Anatomici vel minutiffimas perfcrutati fuiffent partes, nil dubium amplius in Medicina reftare videbatur: verum tamen pingendo partes firmas, intactas reliquere fluentes, & Practicis, ex varia humorum indole deducantibus morborum originem, nullum, ab eleganti hac & præftantiffima Anatomia, allatum eft auxilium. Converterunt horum pluri mi fe ad liquorum phænomena, vi ignis, aut effervescencia, aut fermentatione, aliave operatione Chymica, producta; quibus abftrofiffimas morborum caufas funt conati explicare, infaufte fane atque irritò fucceffu. fi enim aliquis occurrat morbus, five in firmis partibus,
vel

vel fluentibus seorsim, simplex, aut utrasque simul affligens, motu mechanico peccans, appropriatis legibus hujus scientiæ, cum natura liquoris & firmarum partium comparatis, exponendus est: hos si vellem morbos principiis Chemicis enodare, & oleum & operam perderem. quis enim problema Mathematicum, aut Mechanicum, per Chemicas operationes posset explicare? neque inde glorientur Mathematici, quasi ipsis solum morborum explicationem, causarumque investigationem, atque certam medendi methodum, debeamus: multa quidem fate- mur in nostram scientiam inducta fuisse utilia & indubitata; sed etiam alia quam plurima, vel quod non responderent legibus Mechanicis, vel quod eadem male & perversè essent applicatæ, magis obscura & incerta facta fuisse: nam si legibus Mechanicis differentiam inter symptomata variam acrimoniæ cancrisæ, scorbuticæ, arthriticæ, acidæ, alcalinæ, explicare aggrederetur, rem, per se fatis difficilem, simul & obscuram redderet Mechanicus. quod autem magis in hujusmodi explicatione est damnandum, insufficientia nempe datorum, ut loquuntur hujus scientiæ antistites, atque eorum nondum fatis comprobata veritas: quibus accedit aliena principiorum applicatio, & error commissus in supputando. Primum est frequens, quoniam ultima partium structura, & actio, non fatis explorata habentur, quamvis maxime exculta sint. quanta vero sit nonnullorum assumptorum incertitudo,

ex differentia virium cordis in sanguine ejiciendo facile est dijudicare. nam Keiliana supputatio virium a Borelliana quam maxime distat. in motu etiam muscutorum, alius elatere fibrarum, tensioneve nervorum, filamenta vectisadinftar concutientibus, alius impletione tubulorum cylindricorum, vel vesicularium, eorum operationem exponit; non cogitant illi, constructam tali modo machinam non majorem exercere vim, quam ipsi fuerit conciliata. & arteriam quoque ligatam sensim musculo adimere contractilitatem, eamque iterum impletione tepidæ restitui, quibus omnis eorum destruitur imaginaria actio. sed vero si fibræ exiles, obliquæ, decussatim longitudinalibus intertextæ, a nervis derivantur; aliæ autem crassiores, & parallelæ cum directione musculi decurrentes, ab arteriis; & facilis & certus contractionis formatur conceptus: nam comparatione facta roris, in interstitia funis tensi se facile insinuantis, magnamque vim exercentis, nulla tamen sensibili potentia adacti, ad motum spirituum, seu succi nervosi, in fibris obliquis fluentium, parallelas, quamdiu plenis, sua extensione comprimentibus, omnis eludetur objectio. quamvis motus automaticus insectorum, & etiam in aliis animalibus post mortem observatus, & quiescens omnino per stimulum, etiamsi solidum, suscitandus, videatur denegare, influxu spirituum per nervos motum muscutorum peragi, tamen solutio erit facilis accurate pensitanti, canales

nales flexiles, elasticos, liquore implente distentos, humidi motum continuare tam diu, ac ad summam pervenerint contractionem: neque motum alternum oscillatorium, si tali modo constructum sit organum istud, ut, tempore contractionis, simul constringatur liquoris moventis aditus, dubitabit a spirituum quoque æquabili influxu per nervos fuscitari posse. horum omnium contemplatio rem certam exponit, horum autem insufficiencia, & aliena causa assignata, aniam præbent instabili conjecturæ.

Non minor fallacia, legibus mechanicis perverse casui solvendo vel explicando applicatis, profluit: ut si quis leges motus corporum per medium quiescens applicet ad motum humorum per nostra vasa plena, ubi corpora cum suo medio promoventur, (in altero leviora, in altero autem graviora præcurrent) equidem absurdas promeret conclusiones: aut si vas flexile amplum, impletum liquore, magno pressum pondere, dum interim exilissimi canaliculi, huic communicantis, pauca liquoris quantitate sustentatur, haberetur, ac si minima portio aquæ, quod retineat æquilibrium, eandem quam totum pondus contineret gravitatem: non modo hoc, sed & multa alia absurda in physicis, passim invenienda, provenirent.

Ut ergo causæ morborum eliciantur certissimæ, omnes scientiæ applicandæ sunt studio & cura: mutationes humorum stagnantium, caloreve nimio agitatorum,

ex Chemicis: motus autem horum per determinata vafa ex hydraulicis: potentia firmarum in motu fufcitando ex mechanicis principiis, quatenus generalia continent: fed ſpecialia in noſtro corpore, ex ipſis functionibus integris & læſis, indoleque ſingulari humorum, petenda. utut hoc videatur certiffimum, tamen in eo non pauci committuntur errores. ſi enim quis non habeat exactam cognitionem morborum externorum viſibilium, & functionum partis internæ a morbo obſeſſæ, impoſſibile erit dignoſcere, quæ ſit cauſa latens interna, & pars affecta. abſurdum itaque eſſe arbitror, morbos externos ſolis Chirurgis committere, quaſi Medico forent nullius momenti, quum tamen reliquorum internorum firmiſſimum præbeant fundamentum. neque minus inepte fecerunt, Anatomiam nequaquam Medico utilem eſſe, ſtatuentes; imo, quod deterius, totam ſcientiam Theoreticam qui exploſerunt; experiētiis ſolis confidentes. hi tamen ut plurimum laudantur ab omnibus, tanquam multiplici experientia docti. ſed credite mihi, iſti, quo ſæpe longius verſantur in arte, eo imperitiores evadunt.

Ne autem aliquis in cauſarum explicatione plura a nobis exigat, quam ipſa ſcientia permittit, tribus verbis nos explicare in hoc negotio conabimur. Si quis me rogaret, quæ eſt febris cauſa, aut Podagræ, & ſimilium morborum: Putaret ſciſcicator, me non ſatisfeciſſe quæſito, cauſam proximam, reſpondendo, eſſe aliquid alienum in

nostro corpore, febrim excitans, in primo aggressu frigus, cum ægritudine, horripilatione, & anxietate, produciens, postea vero erumpens in calorem vel æstum, cum corporis siccitate & siti majore; denique in sudorem definens. hæc enim videntur nimis plana, omnibusque nota, quam ut deceret Medicum talia proponere, multo enim obscuriora desiderantur, quæ si proposuerimus, contenti sunt, quamvis tales Medici se ipsos aliosque decipiant. ego vero assero, hæc vilissima, ut videntur, firmare Medicinam, eamque ab omni conjecturæ infamia liberare; & Doctrinam illam, multo abstrusiora explicantem, altius non penetrare, imo Medicinæ progressum impedire. etenim si dicatur, febris est effervescentia ex acidi febrilis conflictu cum alcali sanguinis, adeoque acidum causa febris est habendum. hanc sententiam scio majori applausu acceptum iri, tanquam plus explicantem, & curationi magis accommodatam. quamvis hæc quandam fallacem recipiat hypothesin, tamen nihil plus explicat, nec ulterius progreditur. quippe si rogemus ulterius, quid est acidum, nihil aliud de eo potest dici, quam quod saporem acidum imprimit linguæ, colorem syrupi violarum commutat, & cum alcalicis effervesceat. adeoque ipsum id incognitum, quod hos producit effectus, est acidum; atque id etiam incognitum, quod dicta signa, quibus cognoscimus febris præsentiam, producit, est materia febrilis. nulla er-

go restat differentia nisi nominis, atque imaginaria illa ratio, nihil plus efficere potuit, quam simplex illa & plana explicatio.

Eadem quoque certitudine & simplicitate in Podagræ causa eruenda progredimur, eam nempe consistere in singulari humorum acrimonia, quæ in corpore vegeto, & ob errorem commissum non perturbata, articulos primo pedis, in loco sensibili, invadit, dolorem utplurimum gravissimum sine tumore excitat, demum intumescencia notabili partem elevat, & rubore suffundit; denique insensibiliter evanescens, statò tempore reditura. qui autem diceret, materiam esse tartaream, in articulos depositam; aut poros invisibiles, de quibus nullam habet nisi imaginariam cognitionem, esse obstructos, liberum transitum primi elementi, quod forsan in insomniis ipsi incidit, impedientes: vel ebullitionem sive effervescentiam, & centena talia, generare dolorem podagricum, eadem quoque simplicitate posset vinci. equidem isti non solum obscuriorem reddunt causam, quia id, per quod explicatur, ipsa causa est obscurius, & quandoque non nisi in inventoris cerebro existit; verum etiam damnosam ægris medicinam suggerit. horum etiam antistites, non contenti suis explicationibus, & arguta causæ proximæ inventionem, ipsam quoque medendi methodum eo dirigunt, multorumque hominum calamitate adstruunt: Dum. verò simplex illa, clara, constans, certa, omni-
tem-

tempore persistat, a nemine in dubium vocata, sed propter simplicitatem rejecta. Certum ergo est & inconcussum, ipsam scientiam, ab omni hypothese liberatam, non modo non esse conjecturalem, in causis quoque eruendis, sed ita videri, si debito modo non tractetur: verum etiam perfectiorem prudentioremque reddere Medicum.

Quamvis hæc nostra causarum explicatio videatur simplex, sine vix ullo labore comparanda, multo tamen difficilius, quam alia imaginaria, acquiritur: facile enim est quandam cudere hypothesim; difficile vero, varias intricatissimasque naturæ operationes mente assequi: quum multi morbi ita larvati quandoque incedunt, ut vel exercitatissimus Medicus nostram ita simplicem causam haud valeat detegere; quod, vel diversitate visceris, partisque affectæ, vel nimia morbi symptomatumque vehementia, sæpe accidit. si enim, causæ febrilis vehementia, corporis vincantur vires, lipothymia cum pulsu debili, loco caloris pulsusque fortis, conspicitur; quam frustra volatilibus nitimur erigere. vel aliquam invadit sæpe partem, ubi tam mala & anomala producit symptomata, ut ipsa febris delitescere omnino videatur, non nisi a peritissimo detegenda. Pleuritis quoque legitima vehemens, quæ sufficientem pectoris dilatationem inhibet, pulsum, qui alias fortissimus & durus est, ut in omnibus membranarum inflammationibus, debilem,

lem, intermittentem, & inæqualem exhibet. Plura possent afferri, nisi essem persuasus, me satis probasse, nostra methodo jam dicta, scientiam Medicam, etiam in causa proxima eruenda, æque certam esse, quam in aliis partibus suis; nihilque aliud in hac desiderari parte, quam quod liberetur a suis hypothefibus fictaque opinione, reducaturque ad puram simplicitatem.

Omnes forsan judicabunt, maximam fallaciam & incertitudinem in morborum curatione latere, quum vix duo Medici, ad unum ægrum vocati, consentiant; confido tamen, hujus etiam partis certitudinem me æque facile probaturum, quam præcedentium. Morbus est, si quædam functio, quæ in sanitate, cum quadam constantia, facilitate, & jucunditate, fit aut potest fieri, ab aliqua causa, commutata, aucta aut imminuta sit. id, quod hanc mutationem producit, causa vocatur, fit simplex, fit composita; hujus expulsio, subactio, vel ablatio, Medicis dicitur curatio. in hoc ergo faciendo tota versatur ars Medica. viæ, quibus hæc causa ducitur extra corpus, naturales sunt alvus, vesica, cutis, & os. quæ educitio quibusdam perficitur medicamentis, quorum virtutes multiplici experientia satis comperitæ habentur. hæc medicamina, quamvis adaugeant evacuationes, aliis præterea non sunt virtutibus destituta, quibus simul morbi causam minuunt, vel foveant, & ob id selectus quam maxime desideratur, quo
negle-

neglecto, ut fit a multis, frustra optatos expectamus effectus. Dein ut morbi causa possit educi, aptitudo requiritur materiæ; nam ut urina per alvum nequit duci, ita ceteri humores suis propriis tantum eliminantur emunctoriis, non vero per alia, si parva tantum eorum portio. maturitas insuper liquoris educendi in omnibus desideratur, quæ si deficiat, non solum difficilis fit eductio, sed & nociva semperprehenditur, ut illi cum suo damno, quibus abscessus aperitur immaturus, experiuntur, omnesque evacuationes, crudo existente morbo, semper confirmant. Medicus itaque, qui hæc omnia summo studio animadvertit, a suis exhibitis medicamentis certam operationem expectare poterit; imprudens vero incertum & dubium vidit effectum. nonne ergo hujus curationis incertitudo est imprudentiæ Medici, non vero arti, adscribenda?

Idem quoque verum esse comperimur in causarum subactione. quis enim posset ignota causa curare morbum? hic quamvis casu absolvat curationem, hanc tamen conjecturalem esse statuerem. Causæ morborum duplici modo subiguntur, vel viribus vitæ, quas tunc juvat Medicus prudens: vel specifica virtute Medicamenti. priorem Methodicam, posteriorem specificam vocitant curationem. quænam sit præstantior, haud facile est definire, quum non omnes morbi ejusdem sint indolis, & ad omnes non habeantur specifica. harum ut notissimum adfe-

adferam exemplum ; methodum curandæ febris intermittētis legitimæ perſcrutemur, nam ſymptomaticæ, in malignis alicubi latentibus humoribus, aliam omnino curationem exigunt, intermittens enim, ex cacochylia primarum viarum, unico ſæpe vomitorio, aut cathartico ſuperatur, eliminata ſc. materie peccante. quoniam vero ex hac frequentiffime oriantur cauſa, multi Medici magnam virtutem, in his evacuantibus, ad febrem curandam locarunt. eodem etiam modo, diaphoretico, vel ſudorifero, febris intermittens, ex prohibita perſpiratione nata, ſuperatur. Dum intermittens legitima reddatur atrocior, imo in continuam ſatis periculofam ſæpe commutatur. Puræ intermittētis, in corpore ſatis robuſto, viribus vitæ, materies ita commutatur, ut non amplius febrim ſuſcitare valeat, ſed viſibili, aut inviſibili, evacuatione expellatur: hæc autem materiæ immutatio, an longiori tempore, vitæ viribus aut medicamentorum, peragitur ; an breviori, propria antidoto, perinde erit, hoc ſi ratione & experientia confirmetur. Id agit Methodica curatione, ut vires vitæ tantum vel excitentur, vel ſupprimantur, quantam commotionem experientia docuit citiffime ſuperaffe febris cauſam: ingenue adeoque fatendum, cauſam proximam morbi methodica curatione nondum vinci ; ſed in viribus vitæ dirigendis conſiſtere. ſpecifica autem curatione ſimplex, ita exſtinguens morbi cauſam, ut evadat vel

innocua

innocua, vel specie insensibilis perspirationis evolet, de qua pauci cogitant, semper bona dicenda; nisi febris sua commotione pejorem morbum curaret. hoc in casu noceret exhibitum antidotum, non vero sua natura, sed quia febris non curanda erat: eodem jure, si alia methodo quavis curata fuisset febris, imprudentia Medici, non vero medicamentum aut methodus medendi, essent accusanda. huc usque utraque methodus eodem modo juvare & nocere potest. verum, quoniam omnis febris, majore actione virium corporis, quam impenduntur in sanitate, utitur in causæ ejus proximæ vel subactione vel expulsionem, semper quoque debilitantur corpora, quemadmodum quotidiana comprobatur experientia. specifica vero, sola extinctione hujus causæ, sanitatem, sine ulla virium diminutione, restituit. hac ergo in re specifica methodus, præ omnibus aliis, est æstimanda. sed vero, si antidotum aliam præterea possideat energiam, qua nocere posset, medici est animadvertere, num hæc energia aliquid mali in eo homine, cui propinatur, produceret, quod etiam in quavis alia methodo incumbit Medico.

Nolo enim A. H. judicetis, methodicam curationem omnino esse insontem; nam hæc quoque medicamina alienas sæpe possident operationes: neque semper tutum, spontaneum expectare febris recessum: hydropem sæpe, atque viscerum infarctionem, cachexiam, fatuitatem,

D

passio-

passionem hypochondriacam, rachitidem, & in his regionibus scorbutum, relinquit.

His animadversis, facile erit componere litem, an spontanea, vel methodica, vel specifica curatio, prævaleat, nam hi tres tantum inveniuntur modi; si Cortex kinæ kinæ nil aliud, nisi extinguere febris causam, faceret; quum priores duæ simul deterunt corporis vires, prævaleret omnino: sed si alias ob qualitates noceat, certe eæ a fidelissimis auctoribus, Sydenhamio, Mortono, Listero, Bohnio, Helvetio, aut tandem propria praxi, detectæ fuissent: dum e contrario uno veluti ore, nunquam corticem Chinæ Chinæ in pura febre intermittente datum, testantur, aliquid mali attulisse. quæque cortici adscribuntur mala, ut scorbutus, rachitis, & infarctio viscerum, dubium movent, an non ex ipsa proveniant febre, quoniam hæc ipsa mala, & in febre intermittente diuturna, sine corticis usu, frequentissime conspiciuntur: & non in febre recenti, cortice fugata, sed tantum in diuturniori, prodeunt. ut plurimum Medici & vulgus, si hæc mala, post longam toleratam febrim, quæ tempore exhorrescentiæ, ob stagnationem humorum, validissimas quandoque facit concretiones polyposas, & obstructions irresolubiles, vel in vigore incalescentiæ, impetu majori humorum, tenerrima rumpit vasa Lymphatica, laticemque effundit in cava, conspiciunt; protinus, omnem conjiciunt culpam in corticem infontem.

infonem dico, nam in febre symptomatica, aut in ea febre, quæ non curanda erat, vel in iis, quæ ex diuturnitate febris oriuntur, malis; vel Medici imprudentia, vel ipsa febris malignitas est accusanda. Damnabimus Corticem, quod adstrictionem possideat, dum gustetur? quæ mitior, quam in Cortice tamarisci, Cinnamomo, tormentilla, similibusque, quæ Medicis in frequenti sunt usu, & maximæ efficaciam? hæc equidem potius essent damnanda. imo invenitur quandoque alvum movere, raroque adstringere; adeo ut quandoque admiscere cortici validiora adstringentia debeamus, aut opiata; ne nimis cito per alvum ducatur ejus virtus. qui mala dicunt in Corticem, aliasque específicas curationes, quoniam sensibilem non moveant evacuationem, non intelligunt equidem, solam insensibilem difflationem omnes sensibiles simul superare; & venenosa etiam, antidoto subacta, quandoque fieri innocua. recidiva febris, quæ in spontanea & methodica curatione non minus frequens, quam in specifica, reperitur, non potest Corticis usum abrogare. Mirandum sane est, quare sola in febre non debeamus medicamenta exhibere specifica, dum vero in aliis quibuscunque morbis, ut lue venerea, scorbuto, acrimonia omni, summa laude extolluntur; quorum omnium medicamentorum non magis compertas habemus virtutes, quam corticis kinæ kinæ. ita ergo certissime morborum sanabilium causæ tribus his modis

subiguntur; incurabiles vero morbi, vel sua propria pertinacia contra optima quævis medicamina; & fanabilium ab ignaro Medico frustra curatio suscepta, ipsam scientiam nequaquam incertitudinis accusare poterunt: sed morbos aliquot insanabiles esse, quosdam etiam male ab imperitis tractatos, comprobant.

Quoniam omnes examinavimus Medicinæ partes, easque vidimus, si modo repurgatæ sint, certas esse & constantes, neminem posthac Medicinam, artem nobilissimam, incertitudinis accusare reor, sed verè ita videri, quod ab imperitis frequentissime excolatur.

D I X I.

O R A T I O
D E
ANIMI ET CORPORIS
C O N S E N S I O N E
M I R A B I L I
T A M I N S E C U N D A Q U A M
A D V E R S A V A L E T U D I N E

Publice dicta die 12 Junii 1730.

AUCTORE

J O H A N N E D E G O R T E R.

OTRATO
DE
AMITI ET CORPORIS
CONSISTIONE
MIRABILI
TAM IN SECUNDA QUAM
ADVERSA VALETUDINE

JOHANNES DE GORTER

O R A T I O
D E
ANIMI ET CORPORIS
C O N S E N S I O N E
M I R A B I L I
T A M I N S E C U N D A Q U A M
A D V E R S A * V A L E T U D I N E .

U T omnis nostra vis in animo & corpore
fita est; nosque animi imperio, corpo-
ris autem servitio magis utimur: Ita o-
mnibus cupidis literarum observatio major
necessaria est, ut, quod studii ratio de-
trahit, cura restituat; corpusque exercitatum, sanum,
& vegetum, conservetur diu, Medici auxilio vix indi-
gens. quo mihi rectius videtur ingenii, quam virium,
opi-

opibus gloriam quærere: Ad sanitatem autem conservandam, corporis exercitatione modica uti, fatius est. verum hebescit animus corporis nimio motu, quia alterum alterius auxilio viget, & ingenium & corpus exercendum esse, suadet ratio. Hunc servare modum paucis datum. siue ergo animi, siue corporis exercitio, langueat homo, Medici erit his mederi vitiis. Quibus ut opituletur, Medicum scire oportet, quomodo animi & corporis actiones conspirant; quali nexu animus cohæret corpori; num omnes, an quasdam tantum, habeant actiones & passionis communes. his maxime juvantur illi, qui corporum suorum robora inquieta cogitatione, nocturnaue vigilia, minuerunt.

Veritas hujus ut constaret, A. H. constitui hac hora *De animi & corporis consensione mirabili* verba facere, & explicare simul, quæ in secunda & adversa valetudine inde proveniunt; ut scientiæ & usui simul inferviat hic sermo.

Rem copiosiore esse & subtiliorem, quam ut brevi hoc tempore omnibus in partibus posset explicari, fateor, si elegantiae studerem; verum operam dabo, res ipsa ut clara & intellectu facilis fiat: si vero aliquantulum a sermonis & orationis elegantia recedam, mihi ignoscere velitis, rogo, rei enim perspicuitati magis, quam ornatu sermoni, serviendum.

Elegi hanc materiem, medico haud indignam, aliisque hominibus non ingrati, ut vobis A. H. rem sci-

tu necessariam simulque jucundam exponendo, hic placeret sermo, & ut mihi met ipsi non deesset: Dicam enim, quod omnes scire expedit, medicorum acuit ingenium, & ægrotantibus non mediocrem adfert opem.

Ut ea, quæ de hoc mirabili nexu animi & corporis dicenda sunt, ordine procedant; ad hæc duo animum advertere oportebit: primum est, quomodo & quæ mutationes corporis afferuntur menti; alterum vero, quid, & quousque, mens agit in nostrum corpus. In primæ partis examine duo itidem occurrunt. Primum complectitur mutationes corporeas, quas sensus externos appellamus; Alterum horum vitia includit.

Qui mutationem aliquam in corpore factam percipit, sentire censetur: si vero similis mutatio afferatur menti ab aliqua incognita causa, qualis non observatur in aliis, hujus mentem aberrare autumant. Desipientia ergo, differentiâ causæ incognitæ, a vera sensatione decernitur, quum respondeat homo talis mutationibus internis, non vero illis, quæ ipsi per sensus externos afferuntur. nunquam autem sentit homo sanus, nisi quædam in suo corpore fuerit facta mutatio. quum vero omnes hæ mutationes in rebus corporeis aliquem includant motum, hic ergo in parte quadam fuscitatus, simplex sane, ut nihil simplicius, ad eam partem corporis, cui consentit animus, delatus, totum mysterium includit. Quid!! si va-

E

lemus

lemus exponere evidenti ratione, experimentis comprobata, quomodo hic motus, & qualis, & qua via, deferatur ad eam corporis partem, cui Deus voluit animum esse annexum; nonne satisfactum erit quæsito? nonne satis expositum, quo modo sensus exercentur in nobis? quomodo vitia corporis inquinant animum? nihil ulterius petit Physicus, nihil amplius exigit Medicus. quantum in his eruendis valemus, tentabimus vires, quid valeant humeri, quid ferre recusent.

Quo pauciores hujusmodi motus eodem tempore in nobis fiunt, eo vividior perceptio: Quo autem plures, eo minus perfecta, imo confusa, nascitur sensus idea. Ut mens attenta accuratius percipit suscitatum in quodam organo motum, & distracta aliis rebus quandoque ne quidem sensum percipit; ita corpus, consuetum percipiendis minutissimis, omnibus aliis antecellit. si quis hujus sit ignarus, vulgaria consulat experimenta, quæ multa sunt. nonne attentus minimum percipit auscultando susurrum? dum sonum clariorem vix audiet aliis rebus distractus? nonne quoque hoc idem, olfactu, gustu, tactu, & visu experimur? sed & ipsa exercitatio incredibilem promptitudinem sensibus præbet: Musicus enim minimam chordarum dissonantiam; coecus inpalpabilia aliis, Physicus, microscopiis assuetus, invisibilia visus acumine detegit. hic autem non subsistit, quædam quoque esse

esse animalia sensibus perfectioribus donata, credendum. Nonne noctivaga in meris tenebris vident? nonne canis venaticus feram infectatur, quam odore vestigiorum sequitur? & quædam animalia tempestatem futuram præsentunt? quæ sunt hominibus denegata: num fabulæ hæc omnia? eadem quoque in hominibus demonstrabo vobis, quæ ficta in animalibus videntur. sit Asthmaticus in cubiculo occlusus, hic aëris mutationem persentiet, quam nemo convivarum animadvertit: & relicta ex ulcere diuturno cicatrix in multis tempestatem futuram præfagit. Sunt ergo hæc falsa aut ficta, quod naturali causa videantur carere? imo vero æque ex causis & mutationibus naturalibus proveniunt, quam aliæ quæcunque a nobis perceptæ mutationes. Constat enim Barometri experimentis, quod aërem leviolem subsequantur tempestates, hæc vero aëris levitas ab homine sano non percipi potest; teneræ vero cicatrici, & pulmone vitio, minima hæc aëris mutatio sensibilem adfert molestiam.

Idem objectum variis organis applicatum diversas notiones præbet; Cinnamonum enim colorem visui, fragrantissimum odorem olfactui, tactui duritiem, gustui aroma exhibet. & quis novit, an non in animalibus sit aliud organum, quod in homine non invenitur, quo quædam distinguunt, hominibus ignota. quid si nobis deesset omnibus olfactus, quis unquam de effluviis odorife-

ris somniaffet? quale cæcus de coloribus, & furdus de sono, ferrent judicium? perfrieta fane fronte hæc omnia negarent. ita ergo non liquet, plura non posse existere organa in quibusdam animalibus, nec perfectiora, quam in sanis hominibus: verum tamen nobis non constare, alia an sint organa: sed quædam animalia perfectioribus organis gaudere, aliis vero animalibus quædam esse denegata, experimenta evincunt.

Hic non subsistendum, sed ulterius investigandum, quousque sensuum fallacia procedat, ut quædam, quæ perfecte percipiuntur sensibus, tamen falsa esse, cognoscamus. quis unquam crederet, orbem terrestrem moveri, & solem manere in eodem loco, si nudos tantum sensus consuleret? intuens baculum in aqua demersum oblique, nonne juraret eum esse fractum vel incurvatum? oculis lachrymis madentibus si aliquis aspiceret candelæ flammam, nonne proferret, se vidisse radios lucentes ex candela emanantes? hæc sunt vulgaria, omnibus nota, obscuriora autem, & quæ magis ad nostram scientiam pertinent, proferenda, ut cognoscamus modum, quo mens nostra percipit ea, quæ in nostro corpore fiunt.

In cujus oculi fundo vasa cruenta solito magis impleta sunt, ut in phrenitide; imo in multis, quorum præcordia compressa majorem sanguinis quantitatem oculos ver-

versus ducunt: illi judicabunt, se videre anguillulas rubras, quæ nusquam sunt, & a nemine videntur: ita circulatio in auditus organo validior bombum, sonitum, susurrum, & similia proferre videtur, quæ tamen ab adstantibus non audiuntur. ex morbis putridis resurgens de omnium alimentorum falsedine sæpe conqueritur, cujus tamen causa in proprio latet corpore. membro mutilatus dolorem partis mutilatæ se sentire asserit, si fibrilla nervi, quæ antea erat v. g. in pollice, nunc in parte relicta post mutilationem vellicetur. hæc pauca sufficere reor ad comprobandum, si organum a causa externa solitum sit mutari, quoties similis asseratur mutatio a causa interna, eam provenire tamen ab externis, animum judicare.

Qui intelligit, qualis in organo excitatus motus deferatur ad sensorium commune, ille facile quoque judicabit, an mentis aberratione de rebus sentiamus perverse, an vero corporis vitio: ex Dictis quum constet, motum in organo excitatum nobis præbere sensus ideam, igitur motus idem non repræsentatur animo (transferendus enim est per nervos ad eam partem, ubi hi omnes incipiunt,) aliud quid sit in horum nervorum principiis, quod sensus notitiam præbet, quam in cerebro, ubi percipitur. si enim perscrutemur hunc motum, in principio nervorum excitatum, ille sane omnino alius erit,

quam qui in sensus organo fuit excitatus. neque calor tactu exploratus per nervos sensorios, neque Lucis radii per opticum, neque aëris concussio sonora per acousticum; neque sapida linguae applicata per gustatorium, feruntur ad sensorium commune: verum similis mutatio nervorum principiis inducta, si res eadem sensus organo applicatur, mentem idem de re externa judicare facit. si fieri ergo posset a quavis causa alia, tam Interna quam Externa, ut talis quoque producat mutatio, mens eandem de hac re ferret sententiam, quam tulit de præcedenti, quamvis res non sint eadem.

Similem induci posse mutationem principiis nervorum a rebus diversis, clarius patebit, si organum deferens examinetur accuratius. omnibus constat experimentis, sensus perceptionem fieri in capitis eo loco, ubi incipiunt omnes nervi, verum motum fieri in quodam organo sensus, quod altera quorundam nervorum gaudeat extremitate. viam ergo intermediam præbet nervus, & motus propagationem ab utra ad alteram extremitatem sui. hic motus per firmas vel fluentes propagatur partes: firmæ autem tremulum suum receptum motum, quum nervi flexuosa incedant via, ipsæque fibræ sint mollissimæ, imo inter alias partes molles coercitæ, nequaquam possent usque ad cerebrum propagare. verum fluentes agilissimæ partes, propriis canaliculis contentæ, hoc opus ab-

absolvere valent. Non ponderabimus aliorum sententias, qui contendunt, eosdem spiritus in organo sensus contentos ictu oculi citius, instar lucis radii, ab organo volare ad cerebrum, nostram solam proponemus, quæ si sit vera, reliqua sponte corruent.

Si motus æquabilis fiat per canalem, qui in itinere vel fine perturbatur, eodem quoque momento in hujus canalis principio influxus æquabilis mutatur aut sistitur; seu quod idem est, si spirituum animalium moderatus & æquabilis fluxus per nervorum fibrillas solitarias, sive in ipso organo, a causa interna, sive externa, aut etiam via intermedia turbatur, in harum fibrarum principio turbabitur quoque influxus: quia vero mens nostra tantum percipit mutationem in nervorum principio excitatam, eandem ergo fert sententiam, sive hæc mutatio fuit facta ab interna vel externa causa, in ipso organo, vel in media via. Quum autem, in sano statu, ab externa causa in solo organo hæc inducebatur mutatio, idem etiam sentiet animus, si ab alia quoque causa influxus fuerit perturbatus.

Hinc nunc facile videtis Aud. H. non animum hujusmodi in rebus, sed corpus aberrare. Deus enim ita creavit hominem, ut mente sua perciperet, quænam in corpore fierent mutationes, & quidem ope nervorum. Si ergo per eundem nervum eadem adferatur mutatio, quæ tamen ab alia corporea fuit inducta causa, & mens tunc
ju-

judicat, quemadmodum solebat in secunda valetudine, quis unquam hanc desipientiam mentis adscriberet vitio? Ita vidimus A. H. animum infontem multis in rebus accusari; & omnia infaniæ genera, ex causis corporeis potius, quam mente alienata, provenire: præterea, Infanientes mentis deinceps compotes factos, sæpe audiivi dicentes, se non intellexisse, quæ eo tempore fuere facta, sed sibi aliquid imaginatos fuisse, cui respondebant, nonne idem quoque fecisset prudens?

Id, quod menti obversabatur, a corporea provenisse causa, curationis eventus quoque docuit. Detractum enim aliquid de sanguinis abundantia furorem phrenitici compescuit: hæmorrhagia oborta omnem anguillarum rubrarum visum discussit, & hæmorrhoidum fluxus omnem ex melancholici animo timorem & moestitiam delevit: quod idem quoque Melanagogum purgans, atraque educta excrementa, efficiunt. peregrinis humoribus spiritus imprægnati miras producunt in nervorum principiis mutationes, quæ, ab animo perceptæ, tot varia inferunt infaniæ genera, vel in ipso organo insolitos proritant motus, quos tamen veros esse mens judicat. His omnibus in rebus videtis A. H. mentem recte sentire, omniaque mala in corporeis latere partibus, quamvis delirare videatur homo.

Absoluta prima parte, qua constitit, perversam sensationem non Mentis, sed Corporis, vitio fuisse inductam, ad alteram transgrediemur. Hæc quoque, ut præcedens, in duas distinguitur partes: quædam enim animi actiones aliquam in corpore producant mutationem: aliæ vero nullam sensibilem inducunt; an vero nullam, examinabimus deinceps.

Qui ex voluntate excitatur motus, animalis dicitur actio. ligato vel destructo nervo, ad partem movendam destinato, protinus cessat hoc commercium; quo constat, voluntatem nostram in ipsa parte non operari, sed alia in parte corporis, unde, ad eam partem aliquid per nervum ferri, nemo dubitare poterit. Iterata experimenta, variis in corporis partibus instituta, docuerunt, nostram voluntatem agere in partes encephalo inclusas, nervosque solos præbere vias ab hoc ad partes movendas. motum musculorum provenire ab influxu spirituum, nemo est, qui inficias ibit. quia vero in rebus corporeis nusquam suscitatur motus, nisi a causa movente, spirituum igitur influxus per nervos in muscolum motus animalis est causa. quid autem agat animus, dum hos propellit spiritus, quum ipse incorporeus sensibilis & satis validos inducat motus, fatemur nos latere. ne tamen judicetis, Medicum non posse aliquid deducere veri, quem latet effectus alicujus causa; imo vero æque fructuosa, abundans, & certa est hæc

doctrina, ac si ipsa fuisset cognita causa. non enim deficiunt Physici proferre motuum leges, gravitatis proprietates, virium attractricium actiones, quamvis incognita prima motuum causa, gravitatis & virium attractricium natura; ita sane Medici quoque agunt, primo inveniunt Medicamenta, & explorarunt eorum operationes, postea vero de operandi ratione ceperunt cogitare. quum ergo mens in motu animali id tantum agat, ut motus major fiat spirituum per aliquem nervum; corporea ergo causa hoc idem si faciat, subsequetur quoque motus idem. nonne spina infixa, vel & stimulus mere mechanicus, diras suscitavit convulsiones? nonne humor rodens nervos miras induxit contorsiones? nonne ossis excrecentia dura, vellicans cerebrum, morbum comitalem creavit incurabilem? quid faciunt hæc omnia, ut reliqua taceam. Inferunt similem motum, quem animus solebat in spiritibus excitare. Simplex hic motus, sane magis cognitus, quam qui ex nostra voluntate excitatur, cui non rei adscriptus? alius enim iræ Divinæ, alius incantamentis, fascinationibus Dæmoniacis, aliisque rebus illicitis adscripsit, utinam Curationem quoque similibus deliramentis, quibus multorum fascinant ingenia, & absurda, imo turpia cogitare cogunt, non implevissent! Equidem rectam inde medendi methodum aspernantur inutilia & superstitiosa quærentes. qui vero corpoream hanc

sim-

DE ANIMI ET CORP. CONSENS. MIRAB. &c. 43
simplicem causam admittit, eamque examinat sedulo,
diras has contorsiones minimo sæpe auxilio fustulit.

Quamvis in animali motu animus magnum exerceat
imperium, ut suo nutu veluti omnes sequantur motus:
frequenti vero exercitatione iidem fiunt promptiores, imo,
nobis non cogitantibus. Num attendit Musicus, quinam
movendus est digitus? aut saltator, quali modo ponendi
pedes? aut etiam nos loquentes num meditamur, qui
musculi linguae & labiorum contrahendi aut relaxandi? an
non hæc omnia sua exequuntur munera promptissime?
Si vero corpus non est assuetum, quæ non fiunt contor-
siones, motusque perversi, & inconditæ voces? adeo qui-
dem, ut insuetus & attentus ne quidem valeat, etsi o-
mnes intendat vires, similem proferre motum. Tantam
enim acquirit promptitudinem exercitatione corpus no-
strum; hæc sane promptitudo in corpore, non vero ani-
mo, sita est. ut animus ergo noster in corpore producat
motum, organum ipsum debet esse paratum, expedita
via intermedia, spiritusque puri: cum organo enim de-
structo perit ejus actio, & nervus intersectus parti indu-
cit paralyfin, spiritus vero crudi, alienati, infecti, de-
ficientes, miras producunt commotiones. Nec hoc in ca-
su ullum in mente detegitur vitium.

Quid autem agit animus in corporis motu automati-
co, seu vitali, paucis complectar: vibrat pulsus, peren-

nat stomachi & intestinorum actio, continuatur circumductio sanguinis per omnia viscera & vasorum labyrinthum, & quidem contra nostram voluntatem. Nulla ergo in peragendis valet animi virtus, sed a perenni influxu spirituum per proprios nervos dependent. Hoc nemini videatur mirum, me asserere, perpetuum & non interpolatum spirituum influxum, ad motum alternum excitandum, valere; structura enim organi, qua contractionis tempore sistitur spirituum influxus, alternus hic motus continuatur: nullum vero imperium animum habere in motionibus his mutandis nemo, nisi imprudens, admittet: animi enim passiones & accelerare, & retardare, si non omnino sistere, valent sanguinis fluxum, si ira incandescat homo, pulsus non parum citatur: moerore vero si langueat, omnes vitales actiones retardantur.

Nec hic quoque motus & actio omni caret vitio: iisdem quoque modis, ut animalis functio, organi, nervorum, & spirituum influentium, labe vitatur. Sed mira tunc inferunt & plane insolita: anxietates enim, motusque fiunt interni mirabiles, debilitatesque graves. quot non gravitates in visceribus, commotionesque viventium animalium instar in ventre, suffocationes in respiratione, perferunt, qui spirituum vitalium morbis laborant. qui si deficient spiritus, pondere ingenti premi

DE ANIMI ET CORP. CONSENS. MIRAB. &c. 45
mi videntur, & tantum sæpe sentiunt frigus, ac si frigidissima glacies in ipforum lateret visceribus.

Ut vitalis motus animi viribus vix obtemperat, ita in nobis animi fiunt actiones, cogitationibus solis constantes. Profunde quidem potest meditari homo, corpore omnino quiescente: verum tamen vires deterit profundior meditatio, multasque evertit actiones, quo liquores a bona degenerant crassi, solidaque enervantur. spiritus ita vel exhausti studio indefesso, vel & alienati, cogitationibus inservire inepti, ipsas quoque simili modo, ut in animali & vitali statim diximus motu, cogitationes perturbant.

Accipite hujus nunc sermonis argumentum A. H. quod quam potero in paucissima verba conferam. Ex antecedentibus constat, multas corporeas mutationes mentem turbare mentisque actiones multa creare vitia corporea; inter mentem igitur & corpus vinculum esse & consensionem; quomodo autem hæc duo cohærent, hominibus non esse revelatum; & mirabilem hunc esse nexum, quo voluit omnipotens Creator hæc duo conjungere, non dubitavimus asserere. Quia vero in perquisitione patuit, omnia desipientiæ genera causam corpoream agnoscere, concludi posset, animam ipsam, quæ ad æternitatem est nata, vix ullo morbo posse affici ex sua natura, cuncta vero ejus vitia ex corporeis provenire causis: sed corpo-

46 ORAT. DE ANIMI ET CORP. CONS. MIR. &c.
ris morbos integrum fui minari interitum. ita A. H. bre-
vi hoc sermone autumo me absolvisse mysterium hujus
consensionis mirabilis, quid autem præstiterim, ve-
strum erit dijudicare.

D I X I

